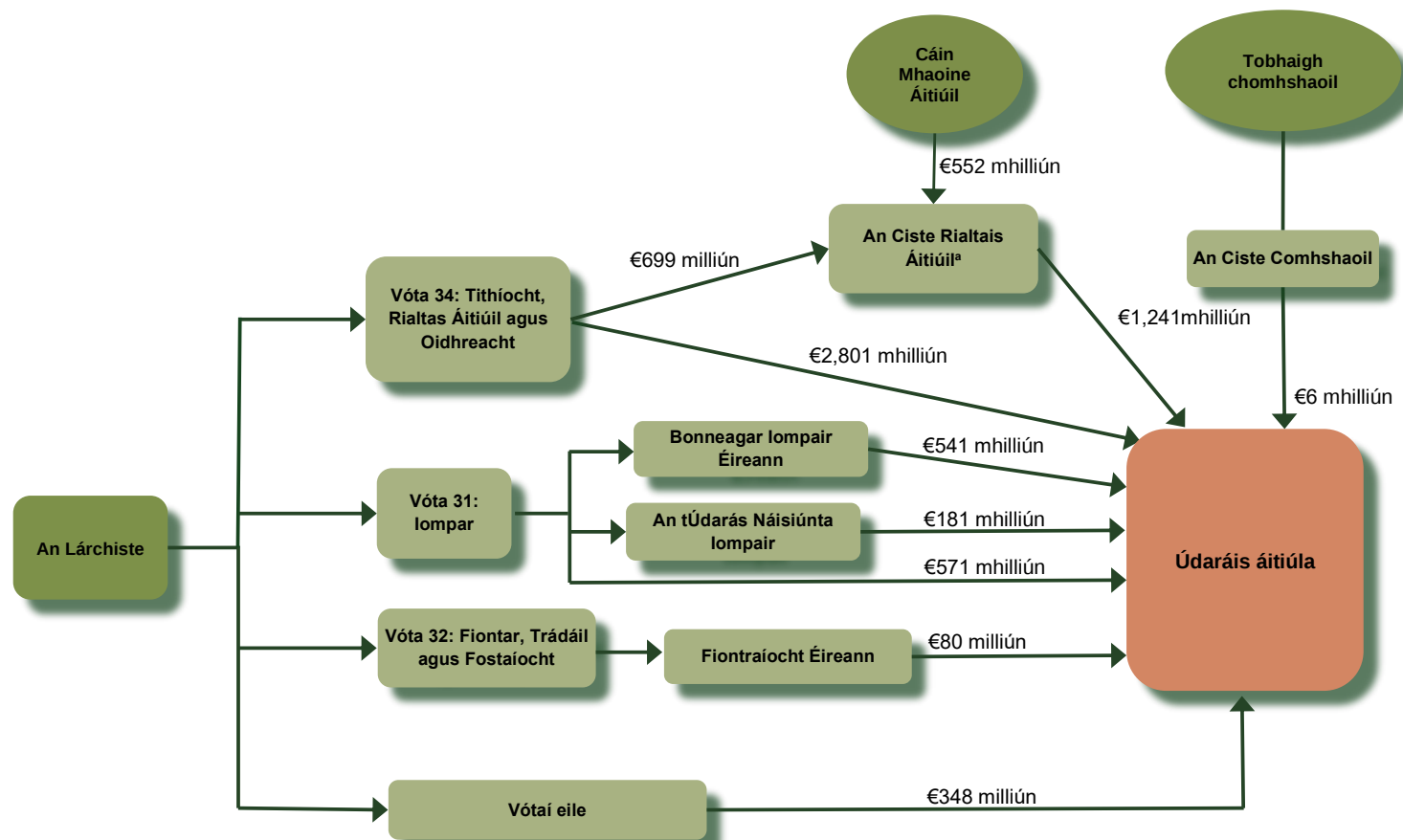

6 Cistiú a fuair údaráis áitiúla ón rialtas láir

Faigheann údaráis áitiúla cuid mhór dá gcistiú bliantúil ó réimse ranna agus gníomhaireachtaí rialtais láir (féach Fíor 6.1). Is é príomhchuspóir na tuarascála seo breac-chuntas a thabhairt ar na cistí a shreabhann ó fhoinsí rialtais láir, agus tríothu araon, chuig údaráis áitiúla agus ar na cuspóirí ar soláthraíodh na cistí lena n-aghaidh.

Fíor 6.1 Sreabhadh an chistithe rialtais láir chuig údaráis áitiúla in 2021

Foinse: Oifig an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste

Nóta: a Tá seans ann nach mbeidh sreabhadh an chistithe chuig an gCiste Rialtais Áitiúil agus ón gCiste díreach mar an gcéanna in aon bhliain amháin, agus d'fhéadfadh athrú teacht ar iarmhéid an Chiste Rialtais Áitiúil ag deireadh na bliana mar thoradh air sin.

Cuid 1 Aistrithe an rialtais láir agus iarratas ar chistiú rialtais láir

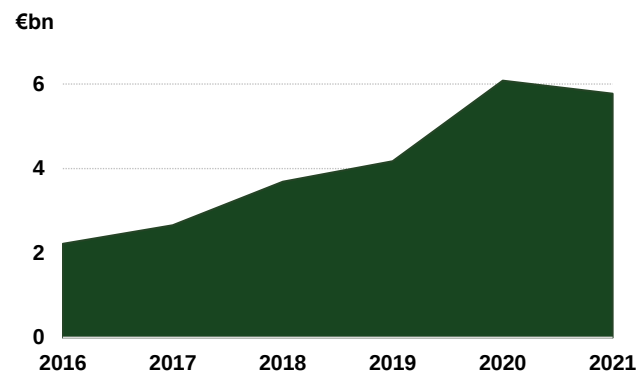
Sa bhliain 2021, bhí an cistiú a thug an rialtas láir d'údaráis áitiúla cothrom le €5.8 billiún ar an iomlán. Laghdú 5% ba ea é ó leibhéal 2020, ach méadú suntasach ó 2016 atá ann (féach Fíor 6.2).

An laghdú a tháinig ar íocaíochtaí tacaíochta Covid-19 d'údaráis áitiúla ba chúis leis an laghdú sa chistiú ón mbliain 2020.

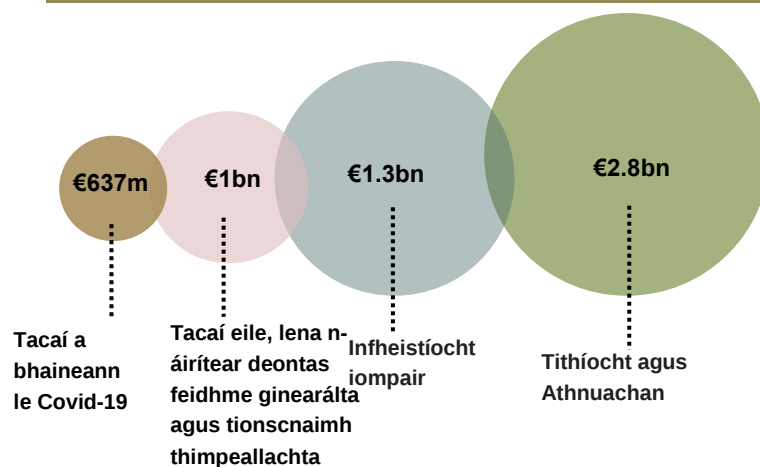
Is iad an Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreacht (trí Vóta 34 agus an Ciste Rialtais Áitiúil) agus an Roinn Iompair príomhfhoinsí an chistithe rialtais láir (féach Fíor 6.3).

Na príomhchúiseanna a bhí le soláthar an chistithe rialtais láir ná tithíocht shóisialta agus infheistíocht iompair a sholáthar; tacú le gníomhaíochtaí ginearálta údaráis áitiúil agus tacú leis an bhfreagairt do thionchair Covid-19 (féach Fíor 6.4).

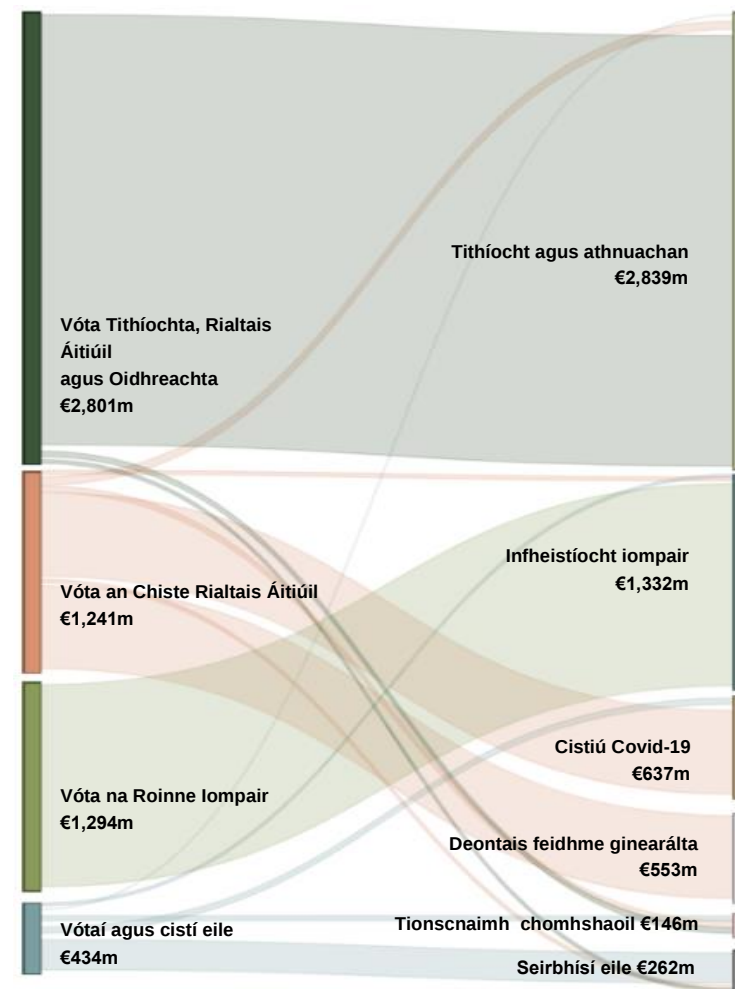
Fíor 6.2 Cistiú rialtais láir, 2016 - 2021

Fíor 6.4 Cuspóir an chistithe rialtais láir, 2021

Fíor 6.3 Anailís ghrúpáilte ar an gcistiú rialtais áitiúil de réir catagóir clár, 2021

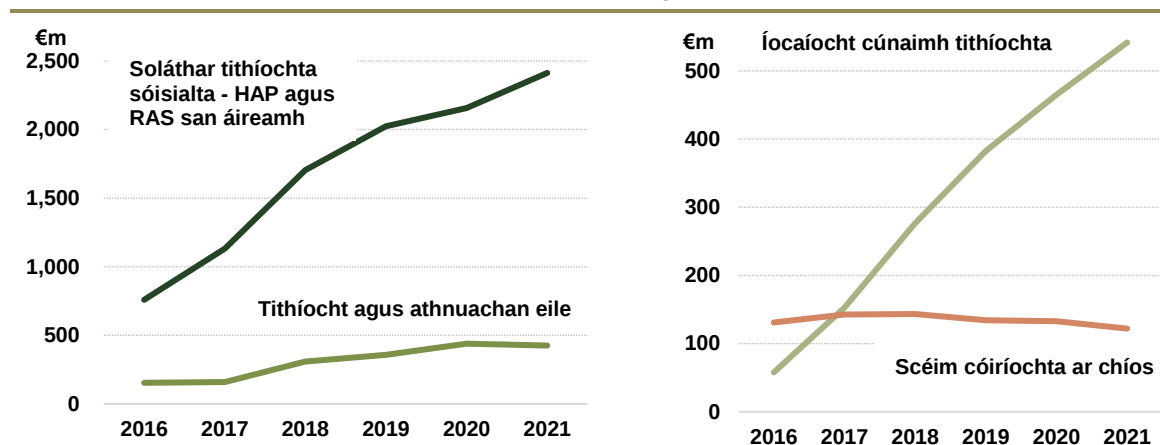

Cuid 2 Tithíocht agus Athnuachan

Cuireann an Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreacht formhór an chistiúcháin ar fáil do chaiteachas údaráis áitiúil ar thithíocht agus athghiniúint — meastar gur sholáthair an Roinn 99% de in 2021. Baineann na húdaráis áitiúla úsáid as an gcistiú chun stoc tithíochta sóisialta a sholáthar (a bhainistíonn údaráis áitiúla nó comhlachtaí tithíochta ceadaithe) agus réimse tacaí tithíochta eile, an íocaíocht cúnaimh tithíochta (HAP), an scéim cóiríochta cíosa (SCC) agus cóiríocht do dhaoine gan dídean san áireamh. Baintear úsáid as freisin chun feabhas a chur ar aonaid reatha tithíochta údaráis áitiúil agus chun deontais oiriúnaithe a sholáthar do dhaoine breacaosta agus do dhaoine faoi mhíchumas. Léirítear an cistiú a soláthraíodh do thithíocht agus don athnuachan i bhFíor 6.5, chomh maith leis an gcistiú a soláthraíodh do HAP agus RAS le sé bliana anuas atá mar chuid de chistiú an tsoláthair tithíochta sóisialaí.

Chomh maith leis sin, soláthraíonn an Roinn Forbartha Tuaithe agus Pobail cistiú d'údaráis áitiúla le haghaidh na hathnuachana tuaithe - €38 milliún sa bhliain 2021. Baintear úsáid as an gcistiú chun tacú le scéimeanna atá dírithe ar fhoirgnimh fholmha, ar bhonneagar le tithíocht a fhorbairt i lár an bhaile, agus ar fhorbairt a dhéanamh ar shaoráidí pobail nó poiblí a chuireann leis an oidhreacht nó a fheabhsaíonn sócmhainní pobail eile.

Fíor 6.5 Cistiú rialtais láir d'údaráis áitiúla le hinfeistiú sa tithíocht agus san athnuachan, 2016 - 2021

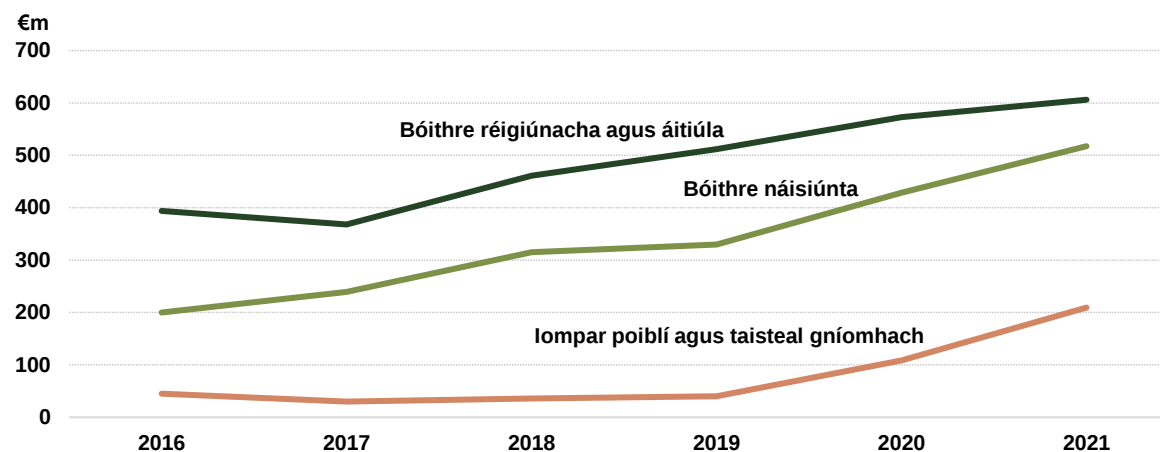
Fíor 6.6 Miondealú ar an gcistiú chun críocha tithíochta agus athnuachana, 2021

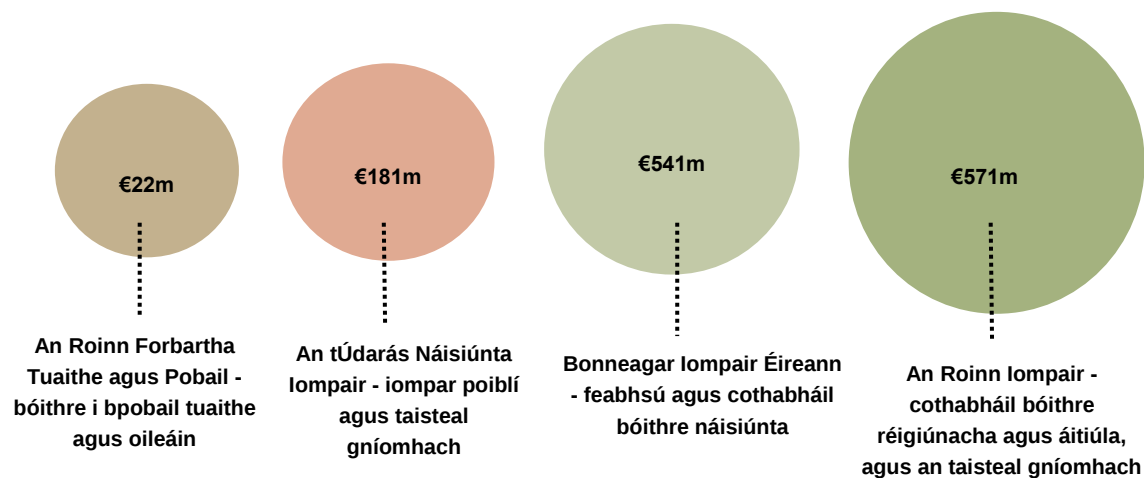
Cuid 3 Infheistíocht iompair

Soláthraíonn an Roinn Iompair agus an Roinn Forbartha Tuaithe agus Pobail cistiú d'údaráis áitiúla le hinfheistiú i mbóithre agus san iompar poiblí. Soláthraíonn an Roinn Iompair cistiú le haghaidh bóithre réigiúnacha agus áitiúla díreach do na húdaráis áitiúla, agus soláthraítear cistiú le haghaidh cuspoirí eile tríd an Údarás Náisiúnta Iompair agus trí Bhonneagar Iompair Éireann. Déanann údaráis áitiúla áirithe féinchistiú ar chaiteachas ar bhóithre áitiúla agus réigiúnacha (€16.4 milliún in 2021) ó leithdháiltí cánach maoine áitiúla.

Fíor 6.7 Cistiú rialtais láir d'údaráis áitiúla don infheistíocht iompair, 2016 - 2021

Fíor 6.8 Infheistíocht iompair, de réir eagraíochta agus ról, 2021^a

Foinse: Iarscríbhinn 6A

Nóta: a Níl an cistiú ó leithdháiltí cánach maoine áitiúla arb ionann iad agus €16.4 milliún don chaiteachas ar bhóithre áitiúla agus réigiúnacha ar áireamh san fhíor seo.

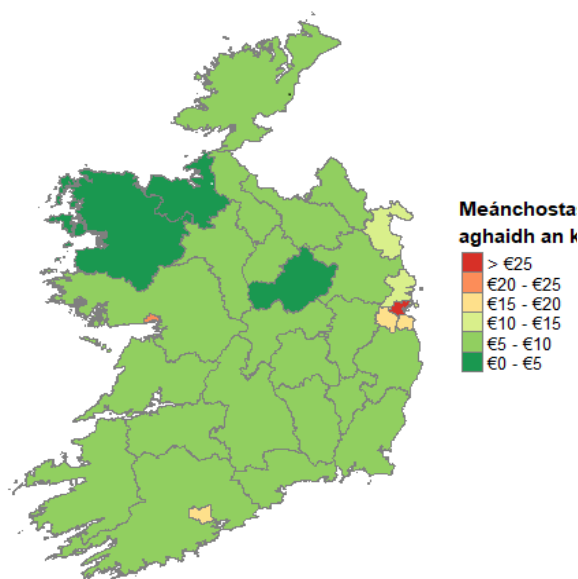
Cuid 4 Bóithre réigiúnacha agus áitiúla - meánchaiteachas agus meáncháilíocht na mbóithre

Tá údaráis áitiúla freagrach as bainistiú a dhéanamh ar ghréasán na mbóithre áitiúla agus réigiúnacha. Is í an Roinn Iompair, áfach, a sholáthraíonn an chuid is mó den chistiú le haghaidh na cothabhála agus na n-oibreacha feabhsúcháin a chuireann na húdaráis áitiúla i gcrích.

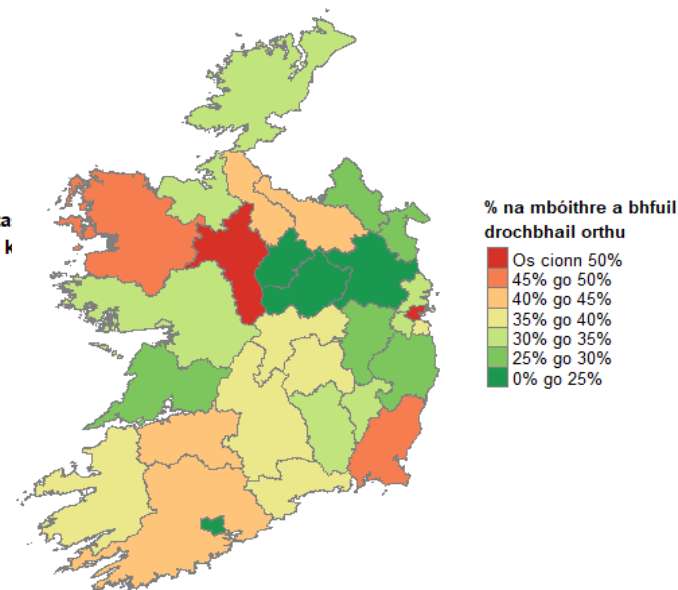
Le linn na tréimhse 2016 - 2019, caitheadh an tsuim is mó airgid in aghaidh an chiliméadair de bhóithre áitiúla agus réigiúnacha i limistéir Chomhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath (€37 in aghaidh an km in aghaidh na bliana) agus Chomhairle Cathrach na Gaillimhe (€24 in aghaidh an km in aghaidh na bliana) (féach Fíor 6.9). Caitheadh an tsuim is lú i limistéir Chomhairle Contae na hIarmhí agus Chomhairle Contae Mhaigh Eo.

Déanann an Roinn Iompair monatóireacht thimthriallach ar an gcaoi atá ar ghréasán na mbóithre ina iomláine, agus déanann sí bóithre a rangú agus córas rátála in úsáid acu darb ainm Innéacs Chaoi an Dromchla Cosáin (PSCI). Don bhliain 2020, fuarthas amach go raibh gréasáin bóithre áitiúla agus réigiúnacha Chomhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath agus Chomhairle Contae Ros Comáin i ndroch-chaoi, agus rinneadh lochtanna measartha nó tromchúiseacha a shainaithint in 52% agus 53% de na gréasáin faoi seach (féach Fíor 6.10).

Fíor 6.9 Meánchaiteachas bliantúil ar bhóithre le linn na tréimhse 2016 - 2019 in aghaidh an chiliméadair de bhóthar áitiúil agus réigiúnach i ngach limistéar údaráis áitiúil

Fíor 6.10 Cáilíocht na mbóithre réigiúnacha agus áitiúla – an % de bhóithre ag a bhfuil rátálacha cáilíochta a thugann le fios go bhfuil na bóithre i ndroch-chaoi, 2020^a

Foinse: An Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreacht; An Coimisiún Formhaoirseachta agus Iniúchta Náisiúnta. Anailís ó Oifig an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste.

Nóta: a Is gá monatóireacht cháilíochta a dhéanamh ar na bóithre ar fad, ach ní dhearnadh measúnú ar na bóithre ar fad i limistéir údaráis áitiúil.

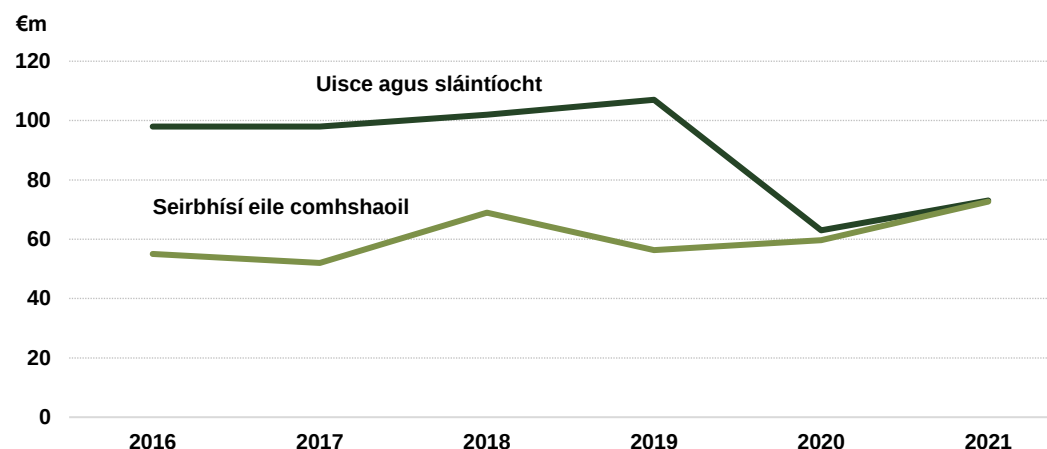
Cuid 5 Tionscnaimh chomhshaoil

Soláthraítear cistiú d'údaráis áitiúla le haghaidh réimse seirbhísí comhshaoil, lena n-áirítear tionscadail uisce agus sláintíocht, bainistíocht dramhaíola agus cosaint tuile.

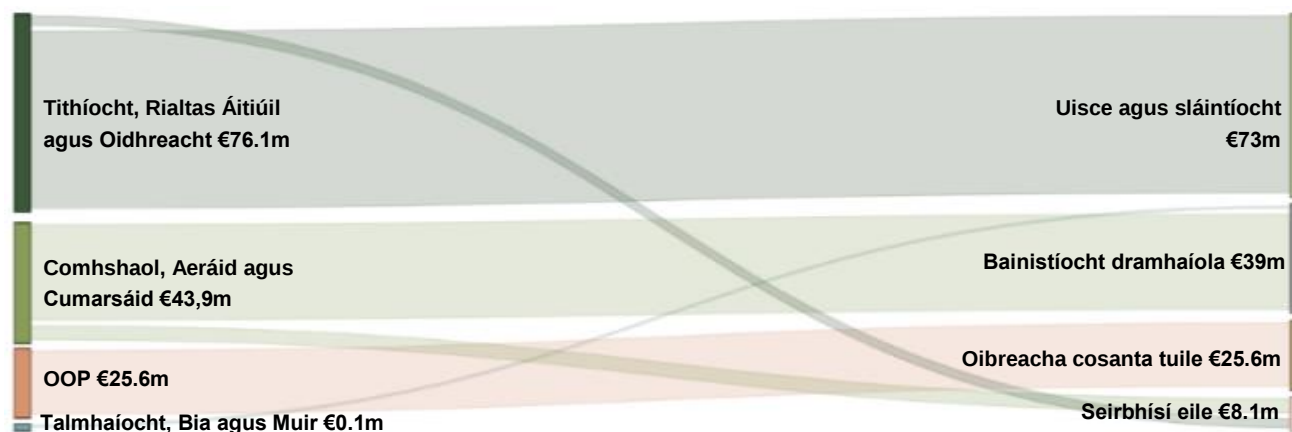
Soláthraíodh breis agus trian den chistiú ar sholáthair OOP é d'údaráis áitiúla le haghaidh oibreacha cosanta tuilte in 2021 (€8.8 milliún) do dhá údarás áitiúla: Comhairle Cathrach Chorcaí agus Comhairle Contae an Chláir.

Sa bhliain 2021, soláthraíodh cistiú €3 mhilliún do Chomhairle Contae Uíbh Fhailí agus do Chomhairle Contae an Longfoirt chun íocaíochtaí rátaí uisce a cailleadh mar gheall ar an tionchar a bhí ag dúnadh stáisiúin chumhachta móna ina limistéir a íoc ar ais.

Fíor 6.11 Cistiú rialtais láir le húdaráis áitiúla le haghaidh tionscnaimh chomhshaoil, 2016 - 2021

Fíor 6.12 Foinse agus cuspóir an chistithe, 2021

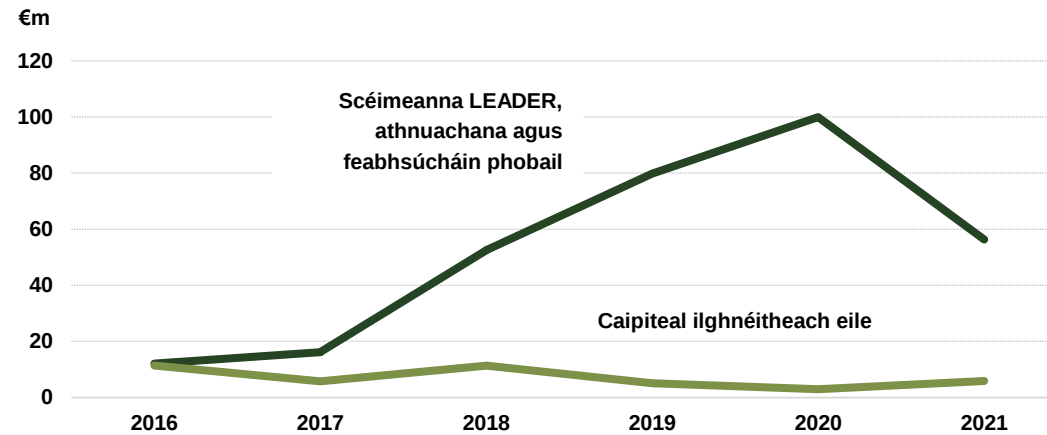
Foinse: Iarscríbhinn 6A

Cuid 6 Cláir chaipitil ilghnéithigh

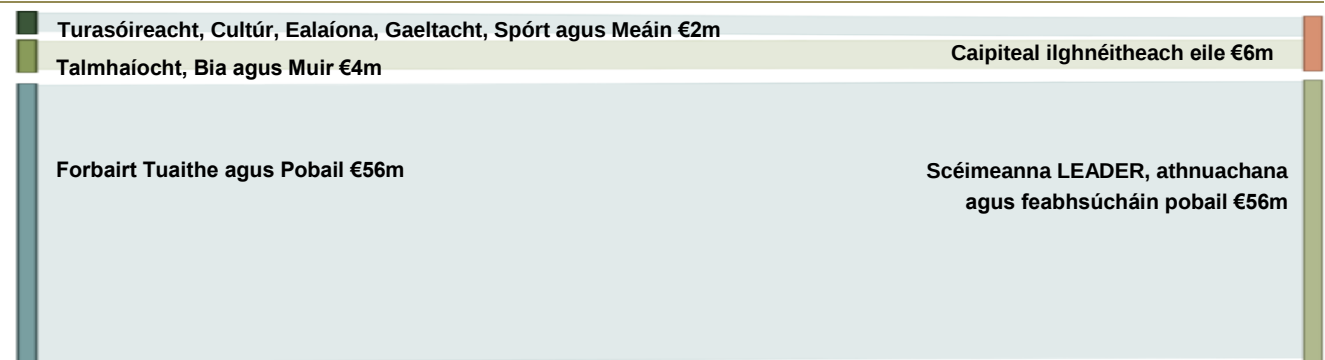
Sholáthair an Roinn Forbartha Tuaithe agus Pobail €47 milliún d'údaráis áitiúla i ndáil leis an gclár LEADER.

Sholáthair an Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara thart ar €4 mhilliún le haghaidh forbairt cuain.

Fíor 6.13 Cistiú rialtais láir d'údaráis áitiúla le haghaidh cláir chaipitil ilghnéithigh, 2016 - 2021

Fíor 6.14 Foinse agus cuspóir an chistithe, 2021

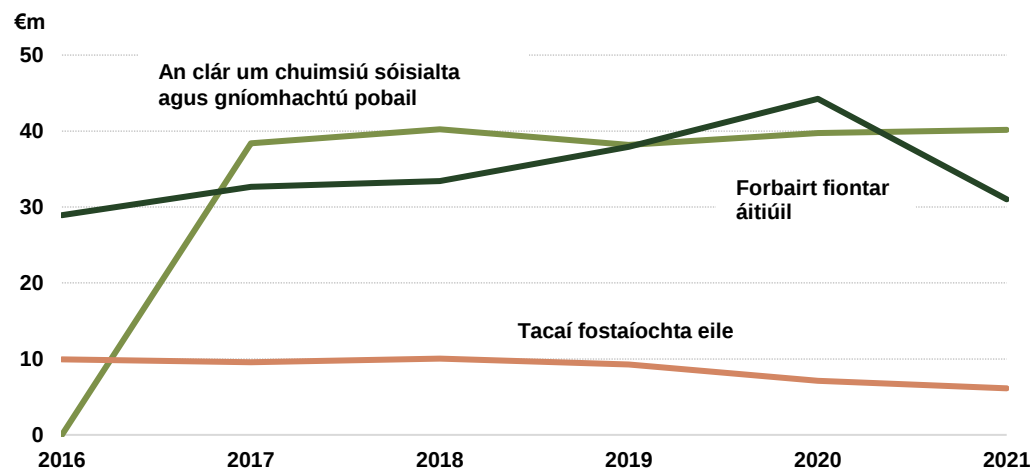
Foinse: Iarscríbhinn 6A

Cuid 7 Scéimeanna fostaíochta

Sholáthair an Roinn Fiontar, Trádála agus Fostaíochta €31 mhilliún (2020: €44 mhilliún), trí Fhiontraíocht Éireann, d'údaráis áitiúla le haghaidh an chlár forbartha fiontar áitiúil a seolann oifigí fiontair áitiúil (LEOnna) é.

Sholáthair an Roinn Forbartha Tuaithe agus Pobail €40 milliún (€40 milliún in 2020) d'údaráis áitiúla le haghaidh an Chláir um Chuimsiú Sóisialta agus Gníomhachtú Pobail (CGISP) — tá mar aidhm ag an gclár sin tacú le daoine aonair faoi mhíbhuntáiste trí thacaí foghlama agus margaidh saothair saoil a sholáthar, agus dul i ngleic le saincheisteanna i ndáil le comhionannas sóisialta agus eisiamh.

Fíor 6.15 Cistiú rialtais láir d'údaráis áitiúla le haghaidh scéimeanna fostaíochta, 2016 - 2021

Fíor 6.16 Foinse cistithe na scéime fostaíochta, 2021

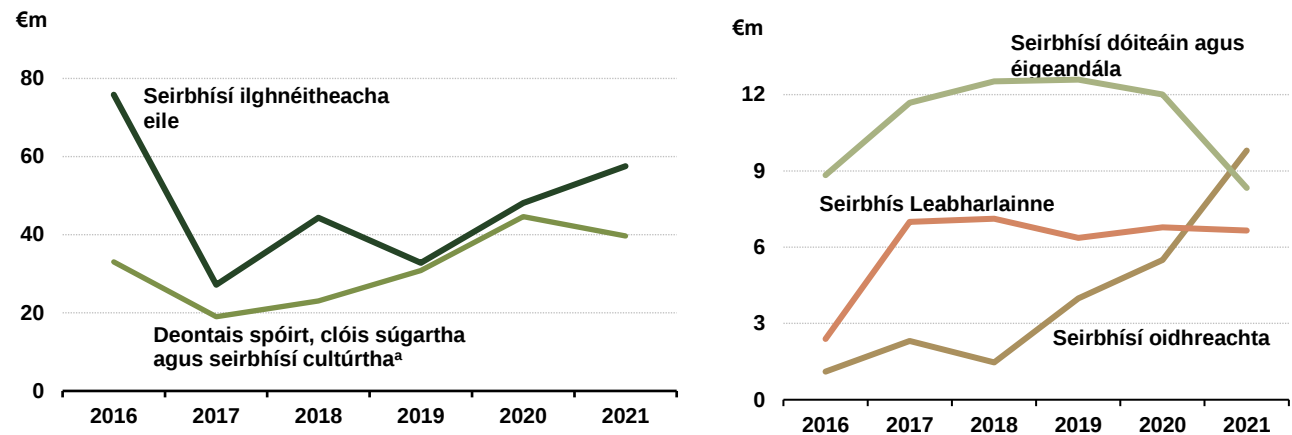
Foinse: Iarscríbhinn 6A

Cuid 8 Seirbhísí eile

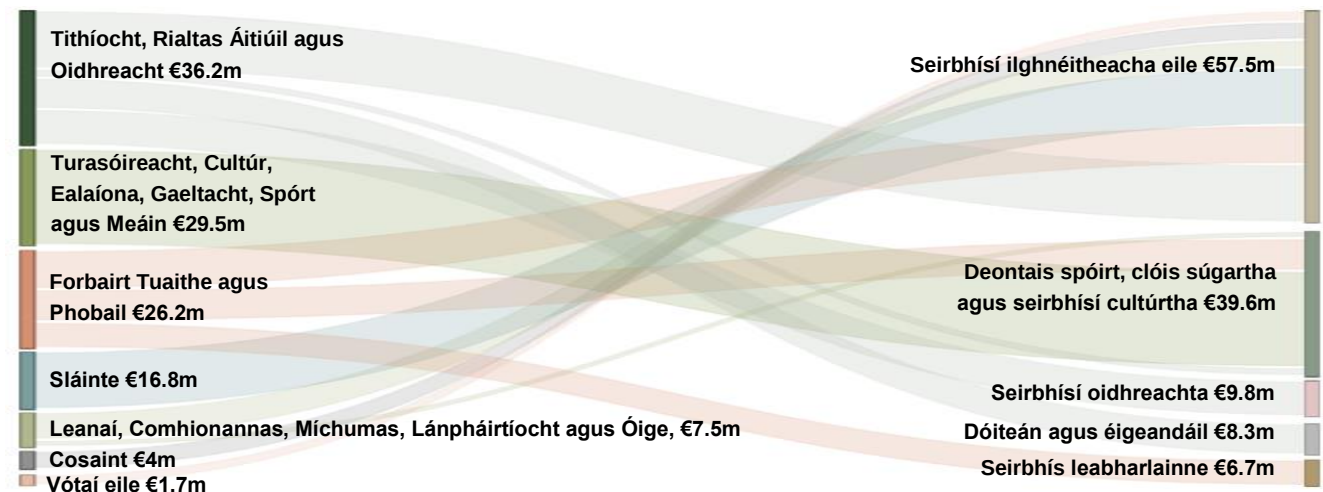
Cistíonn comhlachtaí rialtais láir údaráis áitiúla freisin chun cabhrú leo raon seirbhísí a sholáthar.

Áiríodh le seirbhísí éagsúla cistiú €8 milliún (2020: €6.9 milliún) ón Roinn Sláinte do sheirbhísí tréidliachta údaráis áitiúil agus €4 mhilliún (2020: €5 mhilliún) ón Roinn Cosanta do ghníomhaíochtaí cosanta sibhialta.

Fíor 6.17 Cistiú rialtais láir d'údaráis áitiúla le haghaidh seirbhísí eile, 2016 - 2021

Fíor 6.18 Foinse agus cuspóir an chistithe, 2021

Foinse: larscríbhinn 6A

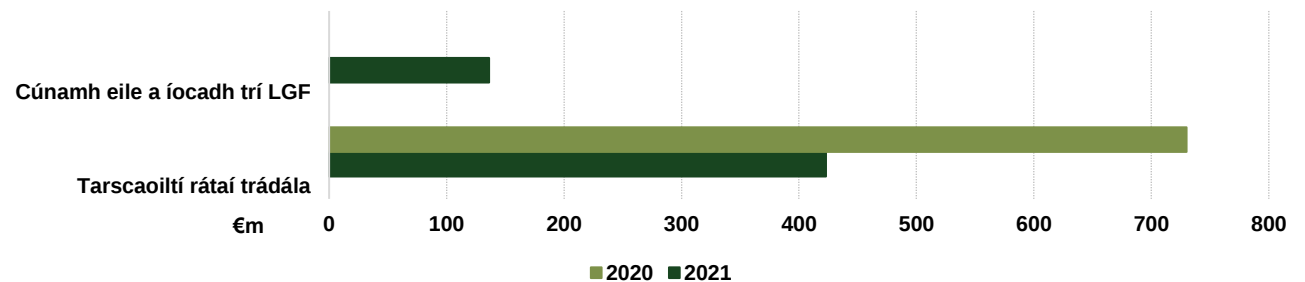
Nóta: a Cistiú le haghaidh linnte snámha san áireamh i dtaca le 2016 – 2018.

Cuid 9 Cistiú speisialta chun tionchar Covid-19 a mhaolú

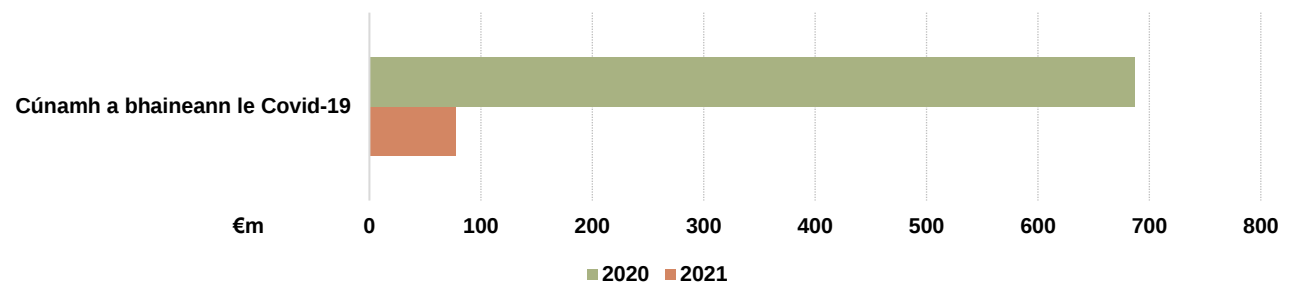
Sa bhliain 2021, sholáthair an rialtas láir cistiú breise €637 milliún d'údaráis áitiúla chun na tionchair a bhí ag srianta Covid-19 ar a gcuid oibre a mhaolú. B'ionann an tsuim a soláthraíodh sa bhliain 2020 agus €1.42 billiún. Sholáthair an Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta thart ar 90% den chistiú iomlán ar fáil tríd an gCiste Rialtais Áitiúil (LGF).

I bhfoirm tacaíochta d'údaráis áitiúla den chuid is mó a bhí an cistiú a soláthraíodh sa bhliain 2021, mar chúiteamh ar an tsuim a cailleadh sna rátaí ioncaim mar gheall ar tharscaoiltí rátaí tráchtála a feidhmíodh le linn dianghlasálacha, agus mar chúiteamh ar ioncam caillte eile. Thug an cistiú tarscaoilte rátaí ag an rialtas láir tacaíocht shuntasach d'fócoirí rátaí.

Fíor 6.19 Tacaí díreacha le cúnamh a thabhairt d'údaráis áitiúla, 2020 agus 2021

Fíor 6.20 Tacaí do ghnólachtaí ar riar údaráis áitiúla iad, 2020 agus 2021

Foinse: Iarscríbhinn 6A

Cuid 10 An Ciste Rialtais Áitiúil

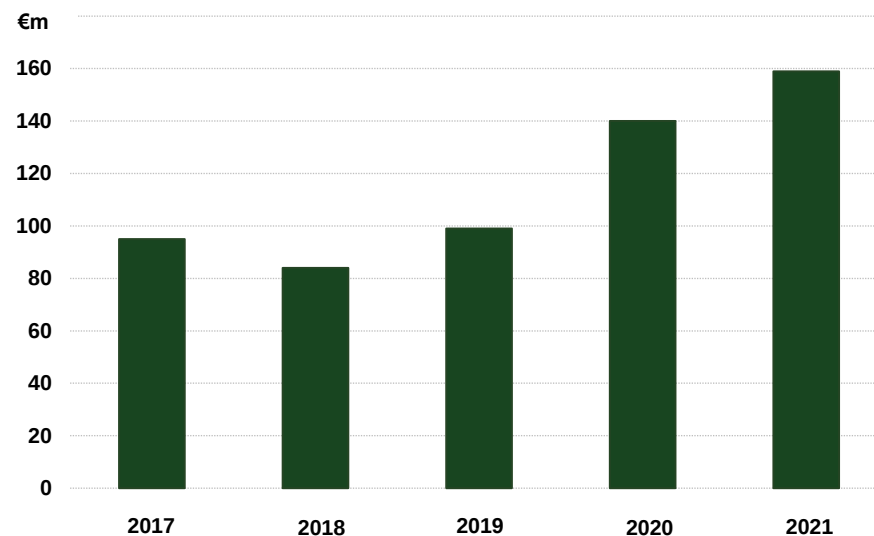
Lárchiste speisialta atá sa Chiste Rialtais Áitiúil (LGF) a ndéanann an Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta (an Roinn) bainistiú air agus a dháileann cistiú ar údaráis áitiúla ón Státhchiste (tríd an Roinn) agus ó fháltais ón gcáin mhaoine áitiúil (LPT) a bhailíonn na Coimisinéirí Ioncaim le linn na bliana.

I dtreo dheireadh gach bliana, measann an Roinn an toradh LPT a bheidh faoi dhliteanas ar mhaoine don bhliain dar gcionn. Chomh maith leis an ranníocaíocht chothromaithe ón Státhchiste, is é sin an leithdháileadh LPT a thabharfar d'údaráis áitiúla an bhliain sin (féach larscríbhinn 6B le teacht ar an ríomh le haghaidh an leithdháilte LPT do 2021).

D'fhéadfadh sé nach mbeadh an LPT a bhailítear i mbliain ar leith cothrom le leithdháileadh na bliana sin mar go mb'fhéidir go n-íocfadh úinéirí maoine a gcuid LPT sa bhliain roimh a ndlíteanas, nó mar íocaíocht dhéanach an bhliain dar gcionn. Mar shampla, fuarthas €124 mhilliún d'fháltais LPT in 2021 maidir le bliain dliteanais 2022. Fuarthas €72 mhilliún d'fháltais in 2020 maidir le bliain dliteanais 2021.

Mar atá léirithe i bhFíor 6.21, tá méadú tagtha ar chúlchistí LGF ó €84 mhilliún ag deireadh 2018, go dtí os cionn €159 milliún ag deireadh na bliana 2021. Tá ráite ag an Roinn go bhfuil cistiú le haghaidh caiteachas geallta sa todhchaí ar áireamh sna cúlchistí ag deireadh na bliana 2021, lena n-áirítear €124 mhilliún le haghaidh leithdháilte LPT 2022, agus €14 mhilliún le haghaidh tarscaoileadh rátaí tráchtála Covid-19 2022.

Fíor 6.21 Cúlchistí deireadh bliana an Chiste Rialtais Áitiúil, 2017 - 2021

Foinse: An Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta, cuntais an Chiste Rialtais Áitiúil

Iarscríbhinn 6A Aistrithe an rialtais láir chuig údaráis áitiúla, de réir clár caiteachais, 2016 - 2021

Léirítear na treochtaí i gcistiú a soláthraíodh d'údaráis áitiúla i gcaitheamh na tréimhse ó 2016 go 2021 i bhFíor 6A.1. Rinneadh coigeartuithe ar roinnt suimeanna a tuairiscíodh roimhe seo le suimeanna nár cuireadh ar áireamh roimhe seo agus le hathrangú a chur ar áireamh. D'fhéadfadh nach suimítear roinnt figiúirí de bharr slánú.

Foinsí cistiúcháin

Is iad seo a leanas foinsí an chistiúcháin atá tuairiscithe i bhFíor 6A.1 thíos

Oifig na nOibreacha Poiblí

An Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreacht

An Roinn Iompair

An Roinn Turasóireacht, Cultúir, Ealaíon, Gaeltachta, Spóirt agus Meán

An Roinn Sláinte

An Roinn Dlí agus Cirt

An Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara

An Roinn Coimirce Sóisialaí

An Roinn Leanaí, Comhionannais, Míchumais, Lánpháirtíochta agus Óige

An Roinn Comhshaoil, Aeráide agus Cumarsáide

An Roinn Cosanta

An Roinn Fiontar, Trádála agus Fostaíochta

An Roinn Forbartha Tuaithe agus Pobail

An Roinn Breisoideachais agus Ardoideachais, Taighde, Nuálaíochta agus Eolaíochta

Cuntas an Chiste Rialtais Áitiúil (2021)

Cuntas an Chiste Comhshaoil (neamhiniúchta 2021).

larscríbhinn 6A.1 Aistrithe an rialtais láir chuig údaráis áitiúla, de réir clár caiteachais, 2016 go 2021

Catagóir caiteachais

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	€m	€m	€m	€m	€m	€m
Tithíocht agus athnuachan						
Soláthar tithíochta sóisialta	759	1,133	1,704	2,024	2,156	2,413
Tithíocht incheannaithe, etc.	2	3	—	—	—	4
Cistiú bonneagair	—	—	7	22	32	16
Tacaí tithíochta eile	92	79	215	258	340	324
Athnuachan	60	78	86	79	67	82
	913	1,293	2,012	2,383	2,595	2,839
Infheistíocht iompair						
Feabhsú bóithre náisiúnta	200	239	315	330	429	517
Feabhsú bóithre réigiúnacha agus áitiúla	394	368	461	512	573	606
Iompar poiblí (íocaíochtaí caipitil) agus taisteal gníomhach	45	30	36	40	109	209
	639	637	812	882	1,111	1,332
Tionscnaimh chomhshaoil						
Seirbhísí uisce agus sláintíochta	98	98	102	107	63	73
Oibreacha cosanta tuile	34	28	31	28	31	26
Bainistíocht dramhaíola	18	17	25	23	26	39
Bearta eile comhshaoil	3	7	13	6	3	8
	153	150	171	164	123	146
Clár caipitil ilghnéithigh	24	22	64	85	103	62
Scéimeanna fostaíochta	38	81	84	86	91	77

Iarscríbhinn 6A.1 Aistrithe an rialtais láir chuig údaráis áitiúla, de réir clár caiteachais, 2016 go 2021 (ar lean)

Catagóir chaiteachais

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	€m	€m	€m	€m	€m	€m
Seirbhísí eile						
Linnte snámha	4	6	1	—	—	—
Seirbhísí dóiteáin agus éigeandála	9	12	13	13	12	8
Seirbhís leabharlainne	2	7	7	6	7	7
Deontais spóirt, clóis súgartha agus tionscadail chultúrtha	28	13	22	30	45	40
Seirbhísí oidhreacht (oidhreacht seandálaíochta)	1	2	1	4	5	10
Seirbhísí ilghnéitheacha eile	76	27	44	34	48	58
	120	67	88	87	117	123
Tacaí Covid-19						
Cistiú a bhaineann le Covid-19 le haghaidh rátaí tarscaoilte	—	—	—	—	730	423
Cistiú a bhaineann le Covid-19 do ghnólachtaí	—	—	—	—	687	78
Cúnamh eile Covid-19	—	—	—	—	—	136
	—	—	—	—	1,417	637
Leithdháiltí LPT – cuspóir ginearálta/lánroghnach	310	393	395	394	410	422
Íocaíochtaí a bhaineann le luach saothair íoctha ón LGF	25	20	60	86	109	130
Cistiú iomlán a soláthraíodh d'údaráis áitiúla	2,223	2,662	3,686	4,167	6,076	5,768

Iarscríbhinn 6B Leithdháileadh na cánach maoine áitiúla

Tá gach údarás áitiúil i dteideal suim íosta cistithe a fháil ar a dtugtar cistiú bonnlíne. Más rud é nach bhfuil bonn maoine sách láidir ag údaráis áitiúla chun an leibhéal íosta cistithe sin a bhaint amach (20 ceann as 31 údarás áitiúil in 2021), déantar an sciar acu a mhéadú i bpróiseas ar a dtugtar cothromú.

Coinníonn údaráis áitiúla 80% dá dtoradh tuartha LPT i dtosach agus déantar an 20% atá fágtha a athdháileadh ar údaráis áitiúla atá faoi bhun na bonnlíne. Cuireann an rialtas láir cistiú leis an gcothromú nuair nach mbíonn dóthain ar fáil sa stór athdháilte sin (€35 mhilliún in 2021).

Tá cead ag údaráis áitiúla chun an ráta ag a n-íocann úinéirí maoine áitiúla an LPT a athrú. Nuair a chuireann údaráis áitiúla athruithe aníos i bhfeidhm, déanann siad an t-ioncam méadaithe a choinneáil, ach is é sciar laghdaithe an toradh a bhíonn ar leasú sa treo eile. Tháinig méadú €3 mhilliún ar leithdháiltí LPT ar an iomlán in 2021 mar gheall ar athruithe áitiúla.

Is gá d'údaráis áitiúla atá os cionn na bonnlíne roinnt dá sciar a úsáid le haghaidh caiteachas tithíochta agus iompair, rud a sholáthródh an Státhiste ar shlí eile. B'ionann é sin agus €108 milliún in 2021.

			2021	2020
	Coinneáil 80% > bonn	Coinneáil 80% < bonn	Gach ceann	Gach ceann
An líon údarás áitiúil	11	20	31	31
	€m	€m	€m	€m
Toradh tuartha LPT iomlán	331	161	492	488
Coinneáil áitiúil (80%)	265	129	394	390
Cistiú cothromaithe				
- Athdháileadh LPT (20%)	—	98	98	98
- Ranníocaíocht Státhiste	—	35	35	37
Leithdháiltí LPT roimh an athrú	265	262	527	526
Coigeartú le haghaidh athruithe áitiúla sa ráta cánach	(14)	16	3	(9)
Leithdháiltí LPT i ndiaidh an athraithe	251	278	530	517
Lena n-áirítear				
- le haghaidh úsáid ghinearálta an údaráis	143	279	422	410
- Féinchistiú seirbhísí tithíochta/bóithre	108	—	108	107

Foinse: An Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreacht

Nóta: a D'fhéadfadh nach suimítear roinnt figiúirí de bharr slánú.

